

OSMANLI DEVLETİ'NDE GENÇ DİMAĞLARI BASIN YOLU İLE ŞEKİLLENDİRMEK: TALEBE DEFTERİ DERGİSİ VE DERGİ SÖYLEMİNDE SAVAŞ VE VATAN SEVGİSİ

Ebru DAVULCU *

Özet

Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nin Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarını yaşadığı yıllarda çıkarılan Talebe Defteri Dergisi'ni ve bu dergide yer alan vatan sevgisi ve savaş konulu yazıları incelemektedir. Savaş, toplumun diğer kesimlerini olduğu gibi çocuk ve gençleri de derinden etkilemiştir. Bu durum ise, çocuk edebiyatına olan ihtiyacı artmıştır. Diğer ülkelerde, bu ihtiyacın giderilmesi için çocuk mecmuaları sayıca fazlalaştırılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise, savaş döneminde ardi ardına kapanan diğer mecmuaların aksine Talebe Defteri Dergisi, maddi anlamda yaşadığı tüm zorluklara rağmen büyük bir fedakârlıkla yayınlanarak gençlerin dimağını şekillendirmek istemiştir.

Niteliksel tarihsel tasarım karakterini taşıyan çalışma sonucunda, gençlere vatan sevgisinin aşılannmaya çalışıldığı, gençlerin özgürleşmek için savaş konusunda cesaretlendirildiği saptanmıştır. Bunda, yazar ve şairlerin gençlere karşı borçlarının daha önceki savaşlar nedeniyle uğramılan felaketi anlatmak ve unutturmamak olduğunu düşünmeleri etkindir.

Anahtar Kelimeler

Talebe Defteri Dergisi, Vatan Sevgisi ve Savaş Söylemi, Çocuk ve Gençlik Dergisi.

CONFIGURING YOUNG MINDS IN OTTOMAN EMPIRE BY THE WAY OF PRESS: MAGAZINE TALEBE DEFTERİ AND WAR AND LOVE OF COUNTRY IN THE MAGAZINE TALEBE DEFTERİ'S DISCOURSE

Abstract

This study examines the magazine Talebe Defteri published in the years when Ottoman Empire witnessed Balkans and First World Wars and of the articles themed love of country and war given in this magazine. War affected children and young people deeply as well as

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, eakbaba@erciyes.edu.tr.

other segments of society. This situation increased the need felt for children literature. In other countries, number of children magazines was increased in order to meet this need. In Ottoman Empire, the Magazine Talebe Defteri was published with a great sacrifice despite all challenges it experienced financially and wanted to configure minds of young people on contrary to other magazines closed successively in the war period.

At the end of study possessing character of qualitative historical design, it was concluded that love of country was tried to be instilled in young people and young people were encouraged in regard to war for liberalizing. Here, this point is effective that author and poets consider that their debts against young people are telling the disaster suffered due to previous wars and not making them to forget this disaster.

•

Key Words

Magazine Talebe Defteri, Love of Country and War Expression, Children and Youth Magazine.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde modernleşme süreci ile değişen çocuk ve genç anlayışı, yine bu süreçte ortaya çıkan süreli yayınların içeriğine de yansımıştır. Çocukluk, bir kişinin öğrenmeye, eğitmeye en elverişli dönemidir. Bu dönemde, ailenin, okulun ve diğer sosyal çevrenin yanı sıra süreli yayınlar da çocuğun eğitiminin önemli bir parçası olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde çocuklar için çıkarılan ilk gazete, 1869 yılında yayınlanan *Mümeyyiz* adlı gazetenin haftalık ilavesi *Çocuklar için mümeyyiz*'dir (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 1977: 159). Bu gazetenin ardından *Hazine-i Etfal*, *Sadakat*, *Etfal*, *Ayine*, *Arkadaş*, *Aile*, *Bahçe*, *Mecmua-ı Nevresidegan*, *Çocuklara Arkadaş*, *Çocuklara Kıraat*, *Vasıta-ı Terakki*, *Çocukların Cuma Günü Mektebi*, *Teşvik*, *Numune-ı Terakki*, *Debistan-ı Hired*, *Çocuklara Talim*, *Çocuklara Mahsus Gazete*, *Çocuklara Rehber*, *Çocuk Bahçesi*, *Musavver Küçük Osmanlı*, *Mekteplilere Arkadaş*, *Çocuk Dünyası*, *Ciddi Karagöz*, *Çocuk Yurdu*, *Mektepli*, *Çocuk Duygusu*, *Talebe Defteri*, *Türk Yavrusu*, *Çocuklar Alemi*, *Kırlangıç*, *Çocuk Bahçesi*, *Çocuk Dostu*, *Mini Mini*, *Küçükler Gazetesi*, *Hür Çocuk*, *Haftalık Çocuk Gazetesi*, *Lane*, *Hacıyatmaz*, *Bizim Mecmua*, *Yeni Yol*, *Musavver Çocuk Postası Çıtı Pıtı*, *Haftalık Resimli Gazetemiz*, *Resimli Dünya*, *Sevimli Mecmua*, *Mektepliler Alemi*, *Türk Çocuğu*, *Çocuk Yıldızı* adlı gazeteler, uzunca bir süre çocukları eğlendirmek ve eğitmek işlevini gerçekleştirmiştir. Çocukların genel kültür düzeyini artırmak, temel amaçtır (Varlık 1985: 123). Değişen dünya dengeleri ve toplumsal yapı nedeniyle çocukların dünyasında ortaya çıkan boşluk doldurulmak istenmiş, böylece yeniliklere uyum sağlamaları beklenmiştir (Uçan 2012: 170). Süreli yayınların daha kolay okunması ve tüketilmesi sebebiyle çocukların kitaplara nispetle bunlara daha fazla ilgi göstermesi (Okay 1998: 133), eğitimcilerin ilgisini çekmiş, bu yayınların hazırlanmasında ve çocuklarca takip edilmesinde etkili olmuşlardır.

Çocuk gazete ve dergileri yalnızca çocuklar, eğitimciler için değil, bilimsel araştırma yapacaklar için de değerlidir. Kür, Türkiye'de yayınlanmış çocuk gazete ve dergilerini okuyanların, çocuğa bakış açısını, çocuğun ele alış biçiminin geçirdiği evreleri anlayacağını ifade eder. Çocuğun aileden, eğitim sisteminden, devlet politikasından soyutlanamayacağını da belirten Kür, çocuk dergileri sayesinde çocuğun yanı sıra tüm yaşamın belli ölçüde, ama yine de diğer yayın organlarına oranla daha samimi ve gerçekçi biçimde gözler önüne

serileceğini açıklar (Kür 1991, 1). Bu bakımdan, çocuklar için çıkarılan süreli yayınlar, belge niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma, *Talebe Defteri* Dergisi üzerinden gerçekleştirilmiştir. *Talebe Defteri* Dergisi, 23 Mayıs 1329-20 Mart 1335 yılları arasında yayınlanır. Bu yıllar, Osmanlı Devleti'nin Balkan ve Birinci Dünya Savaşı'nı yaşadığı yıllardır. Savaşların acı ve sıkıntılarının basına en çok yansıdığı bu dönemde (Okay 1998: 20), yaşananlardan çocuklar ve gençler de derinden etkilenmiştir. Çocuklar için hazırlanan yayınlar, savaşa karşıt bir bakış açısı sergileyebildikleri gibi, Türklük, Müslümanlık, Osmanlılık adı altında kahramanlık söylemlerini de yoğun bir biçimde kullanabilmektedir (Kurultay 2006: 132). Özellikle de Çanakkale ve Birinci Dünya Savaşı'na konu alan kitaplar, cesur bir biçimde savaşıyan kadın, erkek, çocuklardan bahsetmiş; özgürlük için savaşılmaması durumunda da savaşın olumlanabileceğini ortaya koymuştur (Özyer 2006: 125). *Talebe Defteri* Dergisi, bu dönemde yayınladığı yazılarla özellikle okul çağındaki gençleri; savaş, vatan ve memleket sevgisi, özgürlük gibi konularda hem bilgilendirmeyi hem de cesaretlendirmeyi tercih etmiştir. Hemen hemen tüm dergilerin maddi zorluk içinde yayın yaptığı (Okay 1999: 18), birçoğunun kapandığı bu dönemde *Talebe Defteri* Dergisi, tüm zorluklara direnmiş, yeni bir nesil yetiştirme çabası içerisinde genç dimağları şekillendirmek için uğraşmıştır. Bu konuda müstear adı ile Aziz Hüdayî¹ dergide, savaşın, çocuk edebiyatına duyulan ihtiyacı artırdığından, bu alandaki boşluğun çıkarılacak beş ve hatta on risale ile güç kapatılabileceğinden söz etmiştir. Diğer ülkelerde, savaşla birlikte çocuk dergilerinin arttığını belirten Aziz Hüdayî, çocukları gelecek gün ve senelere göre yetiştirmek için muharrirlerin, ressamların ve sanatkârların daha çok çalıştığını da açıklamıştır. Aziz Hüdayî yazısında, savaş döneminde Osmanlı Devleti'nde yayınlanan tek risalenin *Talebe Defteri* Dergisi olduğunu da kaydetmiş, serzenişte bulunmuştur (Aziz Hüdayî 22 Teşrin-i Sâni 1333: 785-786).

Bu çalışmada, *Talebe Defteri* Dergisi ve bu dergide yer alan savaş ve vatan sevgisi konulu yazılar incelenmiştir. Niteliksel tarihsel tasarım karakterini taşıyan çalışmada öncelikle; kimlik bilgileri ve teknik özellikleri, tirajı, aldığı reklâm ve ilânlar, yazar ve karikatürist kadrosu, çıkış amacı ve yayın politikası bakımından dergi tanıtılmış, ardından da vatan sevgisi ve savaş konulu yazılar ışığında genç dimağların nasıl şekillendirildiği ortaya konulmuştur.

Ankara Milli Kütüphaneden derginin 52 sayısına ulaşılabilmiş ve bu sayılardaki tüm yazıları incelenmiştir.

¹ Aziz Hüdayî, Reşat Nuri Güntekin'in kullandığı müstear addır.

1. Talebe Defteri Dergisi Hakkında Genel Bilgiler

Bu kısımda; *Talebe Defteri* Dergisi'nin kimlik bilgileri ve teknik özellikleri, tirajı, aldığı reklam ve ilanlar, yazar ve karikatürist kadrosu, çıkış amacı ve yayın politikası hakkında bilgi verilecektir.

1.1 Talebe Defteri Dergisi'nin Kimlik Bilgileri

Talebe Defteri Dergisi, 23 Mayıs 1329 tarihinde yayınlanmaya başlar; 20 Mart 1335'te 68. sayısı çıktıktan sonra ise yayın hayatına son verilir. Müessis ve Müdürü, Muallim Ahmet Halit'tir.² Dergide idarehane adresi gösterilmemiştir. Bunun yerine, okuyucuya müracaatları için ilk 4 sayı Babıali Caddesi Marifet Kütüphanesi, 5. sayıdan 32. sayıya kadar Cağaloğlu'nda 30 numaralı daire, 32. sayıdan inceleme yapılan 53. sayıya kadar ise Babıali Caddesi'nde Türk Yurdu Kütüphanesi adres olarak verilmiştir. Derginin basıldığı matbaa da yayın hayatı boyunca değişime uğramıştır. İlk sayısı Necm-i İstikbal Matbaası'nda basılan dergi; Matbuat-ı Hayriye ve Şürekâsı'nda, Hukuk Matbaası'nda, Matbuat-ı Orhaniye'de, Matbuat-ı Amire'de ve Evkaf-ı İslâmiyet Matbaası'nda da basılmıştır.³

Derginin 2. cilt, 32. sayısına kadar nüshası 20 paradır. Sadece 16. sayısı bir kereliğe mahsus 1 paradan satılmıştır. 32. sayısından sonra 40 paradan satışa sunulan derginin 51. ve 52. sayıları kapsayan ortak sayısı 5 kuruş olarak ücretlendirilmiştir.

Dergiye abonelik de kabul edilmiştir. Abonelik ücreti, 1 senelik posta ücreti ile beraber 20 nüsha itibarıyla 10 kuruştur. 20. sayıda abonelik bedeli daha ayrıntılı bir biçimde ifade edilmiş, 44 nüshasının 20, 20 nüshasının 10 kuruş olduğu açıklanmıştır. Sayılar idarehaneden temin edilecek olursa senede 46, altı

² Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1891 yılında doğmuş, 1951'de vefat etmiştir. Mercan İdadisi, Mekteb-i Müllkiye mezunudur. Bir müddet Maliye Bakanlığı'nda çalıştıktan sonra Maarif Nezaret'i'ne geçerek öğretmenlik yapmıştır. 1918'de ilk kez Muallimler Cemiyeti'ni kurmuştur. 1919'da Türk Kadını Dershane ve Asri Mekteb adlı bir özel okul açmıştır. Maarif Nezaret'i'nde müfettişlik yapmıştır. 1928'de Ahmet Halit Kitaphanesi'ni kurmuştur. 1938'de İstanbul Şehir Meclis üyeliğine seçilmiştir. 10 yıl Şişli ve Beyoğlu Halkevi başkanlığını yürütmüştür. *Umumi Tarih, Muhtasar Tarih-i İslam, Küçük Mekteplilere Umumi Tarih, Küçük Mektepliler İçin İslam Büyükleri, Küçük Mekteplilere Osmanlı Tarihi, Bizim Tarih, Türk Tarih Bilgisi, Biçim Kıraat, Halk Kıraatı, Hayat Kıraatı, Okul ve Aile Ansiklopedisi, Yeni İlmihal, Yeni Mızraklı İlmihal, Talebe Defteri* eserleri arasındadır (Işık 2007: 3828).

³ 2. sayıdan 11. sayısına kadar Matbuat-ı Hayriye ve Şürekâsı'nda, 11. sayıdan 16. sayısına kadar Hukuk Matbaası'nda, 16. sayıdan 32. sayısına kadar yeniden Matbuat-ı Hayriye ve Şürekâsı'nda, 32. sayıdan 47. sayısına kadar Matbuat-ı Orhaniye'de basılan *Talebe Defteri* Dergisinin 47. sayısı Matbuat-ı Amire'de, 48. sayısından 51. sayısına kadar olan nüshaları Evkaf-ı İslamiyet Matbaası'nda ve 51 ile 52. sayıları yine Matbuat-ı Amire'de basılmıştır.

ayda 22 nüsha verileceği bildirilmiştir. Son olarak ise ecnebiler için abonelik bedelinin 44 nüsha için 30, 20 nüsha için 15 kuruş olduğu belirtilmiştir.

Abonelik ile ilgili derginin ilerleyen sayılarında açıklama yapılmaya devam edilmiştir. 34. sayıda derginin 25 nüshasının 20 kuruş olduğu kaydedilirken, 36. sayıda 20 adet abone bulana 1 aboneliğin hediye edileceği dile getirilir. 51. ve 52. sayılarında ise derginin seneliğinin 25 kuruş olduğu açıklanır.

Talebe Defteri Dergisi, 15 günde bir yayınlanmıştır. Yayın periyodu ile ilgili derginin serlevhasında “yarım aylık mecmua”, kimi zaman da kapağında “on beş günde bir çıkar” ifadeleri yer almaktadır.

Derginin yayınına ara vermek durumunda kaldığı da olmuştur. 32. sayısına kadar olağan periyodunda yayınlanan dergi, 32. sayısını, 31. sayısından 2 buçuk yıl sonra yayınlamıştır. Bu konuda dergide, Muallim Ahmet Halit tarafından “Okuyucularımıza” başlığı ile bir açıklama yayınlanmıştır. Açıklamada, 17 Temmuz 1330 tarihinde sayfalarını kısa bir zaman için kapatmaya mecbur kalan derginin okuyucularından aldığı iltifata şükredebilmek için bir an evvel çıkmak arzusunun duyduğu; ancak maddi olanaksızlıklar nedeniyle bu emeline bir süre ulaşamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca üç yıldır, okuyucuların ruhi ve fikri ihtiyaçlarını tatmin edecek bir eserin yayınlanmadığı, okuyucuların yoğun isteği üzerine maddi fedakârlıklara katlanarak yeniden yayına başlandığı da belirtilmiştir. *Talebe Defteri* Dergisi için en büyük kazancın, okuyucunun takdiri ve teşviki olduğu da açıklamada bildirilmiş ve bu uğurda her tür zarara katlanılacağı da dile getirilmiştir (Ahmet Halit 5 Kanun-i Sani 1332: 513).

Dergi, 34 -35, 41-47, 49-50. sayıları arasında birer ay, 50 ve birlikte çıkan 51-52 ortak sayısı arasında ise üç ay yayın aralığı vermiştir. Bu aralıklarla ilgili derginin kimi sayılarında açıklama yapılmıştır. Bu açıklamalardan biri, 46. sayıda “Defterin büyük bir teşebbüsü” adı altında yer alır. Bu açıklama, derginin okuyucusunu geliştirmeye dönük bir teşebbüsünden bahsederken, yayınına verdiği aralıklarla ilgili de ipucu vermiştir. Açıklamada, okuyucusunun *Talebe Defteri*’ne ne zaman haftalık çıkacağını sorduğu ve bu sorunun gösterilen ilgi açısından dergi çalışanlarını mutlu ettiği kaydedilmiş; ardından da talebelerin, Avrupa’daki talebelerin okuduğu masallar, hikâyeler, romanlar gibi edebî yazılar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayacak bir ilavenin, 46. sayıdan itibaren yayınlanacağı bildirilmiştir. Açıklamanın son kısmında ise böyle bir teşebbüsün o günlerde büyük bir fedakârlık gerektireceği açıklanırken, Allah’tan ve Türk gençliğinden yardım istenmiştir (*Talebe Defteri* 11 Teşrin-i Evvel 1333: 737). Bu açıklama, Osmanlı Devleti’nin savaş içinde olduğu ve özellikle kâğıt sıkıntısı çektiği bir dönemde yayınlanmıştır. Yapılan

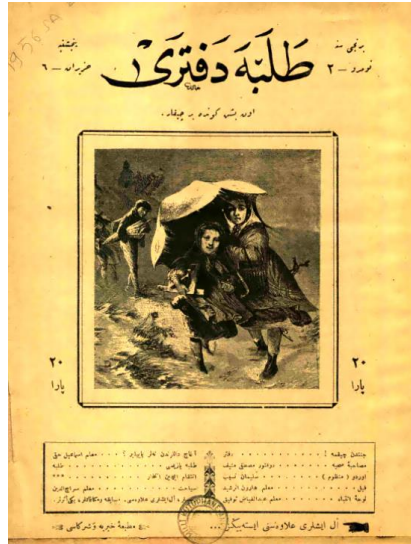
açıklamada yaşanan sıkıntı, “böyle bir teşebbüsün o günlerde fedakârlık gerektireceği” ifadesi ile dile getirilmiştir.

Derginin kapanışına ilişkin, 68. sayısına ulaşamadığı için bilgi verilememiştir.

1.2 Talebe Defteri Dergisi'nin Teknik Özellikleri

Talebe Defteri Dergisi, 23 cm. boyutunda, siyah-beyaz baskı ile yayınlanmıştır. Dili Osmanlıcadır. Derginin sayfa sayısı ise, yayınlandığı dönem boyunca değişiklik göstermiştir. İlk 3 sayısı dış kapak dâhil 20 sayfa yayınlanan derginin sayfa sayıları, 16 ile 21 arasında değişmiştir.⁴ Derginin 51 ve 52. ortak sayısı ise, 60 sayfa yayınlanmıştır. Bu konuda bir açıklama yapılmamıştır.

Dergi, 10-11. sayıları, 13-16. sayıları, 29-30. sayıları, 46-51. sayıları dışında, dış kapak kullanılarak yayınlanmıştır.

Resim 1: *Talebe Defteri* Dergisi'nin Dış Kapağı

Dış kapakta, üstte ortalı bir biçimde “*Talebe Defteri*” adı yazılıdır. Adın sağ kısmında sene ve numara, sol kısmında tarih, alt kısmında ise ortalı bir biçimde yayın periyodu hakkında bilgi verilmiştir. Bu kısmın altında ise, yine ortalı bir

⁴ Derginin dış kapağı dâhil 1-3. sayıları 20, 4. sayısı 22, 5-7. sayıları 20, 8. sayısı 19, 9. sayısı 20, 10. sayısı 16, 11. sayısı 17, 12. sayısı 19, 13-14. sayıları 16, 15. sayısı 18, 16. sayısı 19, 17. sayısı 21, 18-19. sayıları 19, 20. sayısı 20, 21. sayısı 19, 22-27. sayıları 20, 28. sayısı 19, 29. sayısı 16, 30. sayısı 17, 31-33. sayıları 20, 40. sayısı 19, 41. sayısı 21, 42. sayısı 20, 45. sayısı 17, 46. sayısı 16, 47. sayısı 18, 48. sayısı 16, 50. sayısı 17, 51-52. ortak sayı 60 sayfa olarak çıkarılmıştır.

biçimde büyük bir resim, bu resmin sağ ve sol alt kısmında, derginin fiyatı hakkında açıklama yapılmıştır. Resmin altında da derginin o sayısının içeriğinde neler bulunduğu çerçevesi bir kutucuk içinde ifade edilmiştir. Bu kutucuğun altında, sağda “El işleri ilavesi isteyiniz” şeklinde bir açıklama ve solda matbaahane bilgisi görülmektedir. Derginin dış kapağında kimi zaman bilgilerin yeri, kimi zaman da yapılan duyurunun içeriği değişim göstermiştir.

Dergide dış kapak kullanılmayan sayılarla ilgili açıklama yapılmıştır. 46. sayıda dergi, “Kariînlere” adı altında bir ilân vermiş ve ilânda, savaş nedeniyle kâğıt sıkıntısı çekildiği, bu nedenle de derginin kapaksız yayınlanacağı açıklanmış, kâğıtlarının gelmesi için okuyucudan dua etmesi istenmiştir (Talebe Defteri 11 Teşrin-i Evvel 1333: 736). Savaş nedeniyle yaşanan mahrumiyet hem derginin sayfa sayısını, hem de kapaklı çıkıp çıkmayacağını etkilemiştir.

Derginin iç kapağında ise, üstte ortalı biçimde derginin adı, adın sağ kısmında üstte sene, numara; altta “Talebe için çalışır” ibaresi, hicri yılı, onun da altında adet fiyatı; adın sol kısmında üstte gün ve ay, altta yayın periyodu, onun altında da rumî sene bilgisi ve senelik abonelik bedeli yer alır. Dergi adının altında Müessis ve Müdürün Ahmet Halit olduğuna dair bilgi verilir. Bu kısmın altı yatay bir çizgi ile çizilidir. Sayfanın geri kalan kısmında makale ya da açıklamaya yer verilir.

Resim 2: Talebe Defteri Dergisi'nin İç Kapağı

Derginin diğer sayfaları iki sütun halinde düzenlenmiştir. Nadiren de sayfalar, tek sütun halinde hazırlanmıştır. Derginin son sayfası ise –özellikle 4. sayıdan sonra- reklâm ve ilânlara ayrılmıştır.

Dergide görsel malzeme olarak resim kullanılmıştır. Bu resimler, Türk ve yabancı devlet adamlarına, aydınlara, askerlere ve çocuklara ait fotoğraflardan; İstanbul'u, savaşı, meslekî bir tecrübeyi, tarihî mekânları, talebeleri gösteren resimlerden oluşmaktadır. Dergide, grafik veya diğer şekillere de rastlanır. Bu grafik ya da şekiller, talebelerin eğitim-öğrenim faaliyetlerini desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Konu ile ilgili 2. sayıda, “Talebe Defteri'nin İlavesi” adı ile yapılan açıklamada, derginin çocuklar için fennî ve terbiyevi oyuncaklar; gençler içinse hesap, hendese, tarih, coğrafya, eşya, ulum-u tabiiye ve hikemiye

derslerine ait araç ve gereçleri tecrübe etmeleri, öğretmenlerin de derslerinde kullanmaları bakımından resmedeceği açıklanmıştır (Talebe Defteri 6 Haziran 1329: 33).

1.3 Talebe Defteri Dergisi'nin Aldığı Reklâm ve İlânlar

Talebe Defteri Dergisi, ilk sayısından itibaren reklâm ve ilân yayınlamıştır. Yapılan incelemede reklâmların daha çok kitap, dergi, gazete gibi talebelerin eğitim öğretim faaliyetine katkıda bulunacak neşriyata ayrıldığı görülmektedir. Tespit edilebilen bu yayınlar, *İfham, Almanya ve İslâm, Trablusgarp'tan Sahra'yı Kebir'e Doğru, Talim ve Terbiye'de İnkılap, Kâtip Çelebi, Çocuk Dünyası, Resimli Kamus-ı Osmani, Çocuklarımıza Neşideler, Umumi Tarih, Kırmızı Siyah Kitap, İkinci, Felsefe Mecmuası, Mektep Müzesi, İdman, Büyük Duygu, Şehbal, Avrupa Bizi Nasıl Tanıyor, Çiftçi, Toprak, Resimli Kitap, Türklük, Türk Yurdu ve Halka Doğru, Niçin Mağlup Olduk?, Resimli Mektep Alemi, Şerait-i İştirak, Çocuk Duygusu, Anadolu'nun İstikbâli, Yeni Fikir, Türkiye Nasıl Paylaşıldı?, Sebilürreşad, El İşleri Defteri, Yeni Turan, Çocuk Şiirleri, Çalışalım, Kadınlar Dünyası, Dimetoka'da Kanlı Bir Levha, Elektrik Pilleri ve Akümülatörler, Osmanlılar Muharebelerini Nasıl Kaybettiler? Şimdi Nasıl Telif ve Terakki Edebilirler?, Lem'a, Rehber-i Ümran-ı Vatan ve Şebçerağ-ı Rah-ı Medeniyet, Muhtasar İslâm Tarihi, Mersiyeler, Fen ve San'at, Muhatarı-i Vatan, Mektepli Mecmuası, Tedrisat Mecmuası, Endülüs Masalı, Riyaziyyat Mecmuası, Türk Kalbi, Terbiye Mecmuası, Turan Masalları, Gün Bayrak, Küçük Türk Tarihi, Safahat-ı Şiir ve Fikir, Takip ve Tenkid, Konuşmalarımız, Alageyik, Karikatür, Muallim Defteri, Çocuk Dostu, İktisatta İnkılap, Küçük Cebir, Ebû Müslim Horasanî, Faal Türkiye, Kadınlar ve Analık, Futbol, Hukuk-u Esasiye, Ziyaret-i Evliya, Gençler Defteri, Usul-ü Tahrir ve Kitabet Dersleri, İslâm Büyükleri, Terbiye İlmi, Bilgi Yurdu, Muallim, Robinson Kruzo, Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası, Neşr-i Harb ve Neşr-i Sulh, Bilgi Yurdu Işığ, Yeni Mecmua, Sanayii Risalesi, Ticaret-i Umumiye, Çocuk Edebiyatı, Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası, Görünmeyen Adam, Türk Kadını, Muallimeler ve Muallimler Mecmuası, Kamerde İlk İnsanlar, Çocuk Hikayeleri, Zaman Gazetesi, Alman Hayat İrfanı, Ferda, Bursa Mecmuası, Lâne, Süleyman Paşazade Sami Bey, Nasrettin Hoca* şeklindedir. Reklâmı yapılan yayınlar daha çok talebelerin fikrî ve ahlâkî gelişimine, millî ve dinî eğitimine katkıda bulunacak niteliktedir. Bununla birlikte talebeleri ve çocukları eğlendirecek eserlerin reklâmlarının da dergide azımsanmayacak kadar çok olduğu dile getirilmelidir.

Dergide eğitim ve öğretim faaliyeti ile ilgili, neşriyatın yanı sıra mektep ve kitaphanelerin de reklâmı verilmiştir. Valide Mektebi, Ümit Mektebi, Talebe Kütüphanesi, Hamiyet Kitaphanesi, Cemiyet Kitaphanesi, Talebe Defteri

Kitaphanesi, Türk ve İslâm Kitaphanesi, Türk Yurdu Kitaphanesi, Halk Kitaphanesi reklâmı yapılan mektep ve kitaphanelerdir. Ayrıca, kırtasiye malzemelerin satıldığı mağazalar da dergiye reklâm vermişlerdir. Sofi-zade Biraderler'in Mağazası, Rebab Salonu, Necati Memduh Biraderler, Kâğıtçı Hami Mağazası, Beşiktaş'ta: Feridun Necdet Ticarethanesi bu mağazalar arasındadır. Bu mağazaların reklâmlarında, "Türklük"e vurgu yapan sözcüklerin kullanımı dikkat çekmektedir. Örneğin Kâğıtçı Hami Mağazası'nın reklâmında, mağaza adının hemen altında "Türk oğlu Türk bir İslâm Ticaretgâhıdır" yazılıdır (Talebe Defteri 19 Kanun-i Evvel 1329: Kapak). Başka bir örnekte, Beşiktaş'ta: Feridun Necdet Ticarethanesinin reklâmında, kırtasiyenin müteşebbis bir Türk Genci tarafından açıldığı vurgulanmıştır (Talebe Defteri 14 Mart 1334: 873).

"Türklük" vurgusu yapan ve milli duyguları harekete geçiren sözcükler, kırtasiyelerin dışında giyim-kuşam mağazalarının reklâmında da kullanılmıştır. Osmanlı Ticarethanesine ait bir reklâmında, "Paralarınızın ecnebilere gitmemesini istiyorsanız kostümlerinizi buraya yaptırınız..." yazılıdır (Talebe Defteri 19 Kanun-i Evvel 1329: Kapak).

Genç Dernekleri ve Gürbüzler, Osmanlı Terzihanesi, Mali Bir Şirkete ait reklâm, Ali Efendi Sinemaları, Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi dergide yayınlanan diğer reklâmlardır.

Dergide ilânlara da yer verilmiştir. İlânlar genellikle derginin açtığı müsabakaları, bu müsabakaların sonuçlarını, verilen hediyeleri, talebelere sorulan haftalık sualleri, dergi ile ilgili değişen kimlik ve teknik bilgileri, derginin eski nüshalarının nereden alınacağını, Hilâl'i Ahmer Cemiyeti'nin faaliyetlerini duyurmak amacıyla verilmiştir. Kimi ilânlarda da reklâmlarda olduğu gibi, millî duygulara hitap edilmiştir. Bunun en bariz örneği derginin "Nestle" markasına ilişkin verdiği ilânlardır. Bu ilânlarla, Nestle sütü içmenin, vatana ihanet etmekle eşdeğer olduğu sert bir dille okuyucuya bildirilmiştir.⁵

1.4 Talebe Defteri Dergisi'nin Yazar ve Şair Kadrosu

Talebe Defteri Dergisi'nin yazar, çevirmen ve şair kadrosu incelendiğinde, tanınmamış olanların yanı sıra edebiyat tarihimiz açısından önemli isimlere de rastlanır. Yapılan araştırmada; Celal Sahir, Âkil Koyuncu, Ali Ulvi, A. Memduh, Enis Behiç, Abdurrahman Şeref, Ahmet Refik, Akçuraoğlu Yusuf, Hilkat Balcı, Kamuran İhsan, Suad Fahir, Şehab Rıza, Nafi Atuf, Ruşen Eşref, Hüseyin Ragıp, Faik Ali, Orhan Mithat, Feyzullah Sacid, Ahmed Necmeddin, Mehmet Ali, İsmail Hikmet, H. Nihat, Ziya Gökalp, Osman Fahri, Halit Fahri, Ali Nazıma,

⁵ Nestle Markası'na ilişkin verilen bu ilânlara derginin çıkış amacı ve yayın politikası başlığı altında değinilmiştir.

İskender Fahreddin, A. Seyfi, İbrahim Alaeddîn, Munis Nejat, Şükûfe Nihal, Necip Necati, A. Râvî, Ekrem Turgut, Abdülfeyyaz Tevfik, Naci Sağır, Faik Sabri, İsmail Hakkı, Perihan Saire, M.Sarim, Ebû-l Muhsin Kemal, Ahmet Cevat, Mehmet Emin, Vedat Arafî, Mahmut Ziya, E. Nakil, H. Nakil, Yusuf Ziya, Rıza Tevfik, Gazi Köse Mihalzade, Lisanüddin, Ethem Nejat, Vecdi Füsün, Ömer Seyfettin, Nüzhet Sabit, Elyesa', Hazım Atıf, Şeref Sultan, Faili Haberi, Hakkı Tarık, A. Nakil, Süleyman Nesib, Saffet, İhsan İlhami, Vedat Avni, Abdüllâtif, Lâtif, Yazıcı Çelebi, Von Hof, Sabri Cemil isimleri ile karşılaşılmıştır.

Kimi zaman yazılar, muallim unvanı kullanılarak imzalanmıştır. Tespit edilen bu isimler; Muallim Kenan Kemalî, Muallim T. Ethem, Muallim M Şinasî, Muallim İsmail Hakkı, Muallim Feyzullah Sâcid, Muallim A. Memduh, Muallim Halil Necati, Muallim Abdülfeyyaz Tevfik, Muallim Seyfî, Muallim Mukaddem, Muallim Siraceddin, Muallim Harun Reşid, Muallim Ahmet Hâlî, Muallim Ruhi, Muallîö Halit Zihnî, Muallim Hulûsi, Muallim Ahmet Remzi, Muallim İrfan Emin, Muallim Rahmî'dir. Dergiye talebeler de yazı göndermiştir. Tespit edilebilen talebelerin isimleri ise; Ahmet Celal, Orhan, A.Rûhi şeklindedir.

Dergide bazen de yazılar imzasız, isimlerin ilk harfi kullanılarak ya da müstear ad ile yazılmıştır. Dergide yer alan ilk harfi kullanılmış isimler ve müstear adlar; Defter, Aziz Hüdâî, Ş. R., Suat'ın Babası, Masalcı, M. N, M. L, M. B, Hoca Dâna, Gözlükçü Babanın Çırağı, Hoca, Gözlükçü Babanın Komşusu, C.C, Çetin'in Babası, Oyuncakçı, Doktor, E. K, E. C, Âlimin Komşusu, Avni, A.T, A.H, S.F'dir.

1.5 Talebe Defteri Dergisi'nin Çıkış Amacı ve Yayın Politikası

Talebe Defteri Dergisi'nin çıkarılış amacı, ilk sayıda yayınlanan "Talebe Defteri Heyet-i İdare-i Muhteremasına" sözleri ile başlayan bir yazıda ifade edilmiştir. Yazıda, talebeliğin hayatın en galeyanlı devresine tesadüf ettiği, gençliğin bu döneminde ihtiyaçlarını karşılayacak eserlerin yok denecek kadar az olduğu belirtilmiş, *Talebe Defteri* Dergisi'nin bu boşluğu doldurmak için yayınlanacağı bildirilmiştir. Dergi, muntazam bir program dâhilinde, talebelere hem hissî ve fikrî faaliyet ihtiyaçlarını tatmin edecek eserlerin takdim edileceğini, hem de bedenî faaliyet ihtiyaçlarını tatmin için yollar gösterileceğini açıklamıştır (Talebe Defteri 23 Mayıs 1329: 1).

Derginin serlevhasında "Talebe için çalışır" ibaresi, daima yer almıştır. Çıkarıldığı 1329-1335 yılları arası Osmanlı Devleti'nin, savaş içinde olduğu yıllardır. Savaşa dâhil olan tüm ülkeler, cephe gerisini ve dost-düşman yabancı kamuoyunu etkileme, ikna etme çabası içerisinde propaganda yapmak için

yayınlarından faydalanmaktadır (Köroğlu 2004: 25). Osmanlı Devleti'nde de gençleri etkilemek ve yeni bir nesil yetiştirmek bakımından, böylesi yayınlara okulların yanı sıra ihtiyaç duyulmaktadır. *Talebe Defteri* Dergisi'nde, bu konuda yayınlanan Aziz Hüdayi imzalı "Deniz Muharebeleri I" başlıklı yazıda, talebelerin eğitiminde çocuk edebiyatına ilişkin bu tür yayınların ne kadar önemli olduğuna değinilir. Yazıda, savaşın tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de olumsuz tesirlerinin olduğu, bu tesirlerin de özellikle yayıncılık alanında kendisini gösterdiği ve savaşın başlaması ile birlikte çocuk risalelerinin hepsinin kapandığı belirtilmiştir. Ardından da yayıncılıkta yeniden bir uyanış yaşandığı; ancak çocuklar için yalnızca *Talebe Defteri* Dergisi'nin neşrolunduğu açıklanmıştır. Yazıda savaşın, çocuk edebiyatına duyulan ihtiyacı artırdığı, bu alandaki boşluğun çıkarılacak beş ve hatta on risale ile güç kapatılabileceği dile getirilmiş, *Talebe Defteri*'nin büyük bir fedakârlıkla yayınlanarak talebelerin fikrini ve dimağını şekillendirmek emelinde olduğu kaydedilmiştir. Savaşla birlikte diğer ülkelerdeki çocuk mecmualarının arttığı, çocukları gelecek gün ve senelere göre yetiştirmek için muharrirlerin, ressamların ve sanatkârların daha çok çalıştığı da yazıda bildirilirken, *Talebe Defteri*'nin de savaş sırasında nelerin nasıl kullanıldığı, nelerin icat edildiği ve nelerin değiştiği konusunda okuyucusunu bilgilendirdiği vurgulanmıştır (Aziz Hüdayi 22 Teşrin-i Sâni 1333: 785-786).

Dergide yapılan incelemede, savaşın yanı sıra mektep meselelerinin, maarif nazırlığının, kızların tahsil durumunun, ilmî terbiyenin, doğa olaylarının, tarih ve coğrafyanın, sanat hayatının, beden eğitiminin, gençlik derneklerinin, millî ve dinî terbiye gibi talebelerin ahlâkî ve fikrî gelişimini sağlayacak yazılara, şiirlere, hikâyelere, hatıralara, masallara rastlanmıştır. Genellikle yazılar, öğretici niteliktedir. Ayrıca dergide, Avrupa'daki çocuk ve gençlerden geri kalmamaları için talebeler; Avrupa'da yayınlanan fennî, siyâsî, içtimâî romanlar, hikâyeler, masallar, seyahat yazıları, manzum eserler hakkında da fikir sahibi yapılmak istenmiştir. Bu amaçla, yayınlanan "Büyük Bir Teşebbüs" adlı yazıda, derginin edebî bir ilave ile neşrolunacağı açıklanmıştır (*Talebe Defteri* 11 Teşrin-i Evvel 1333: 737).

Dergide yayınlanan yazılar, talebelerin anlayabileceği, sade bir üslupla yazılmıştır. Türkçe'nin düzgün kullanımına ihtimam gösteren dergi, bu konuda talebeleri de uyarmıştır. Derginin 22. sayısında yayınlanan "Türkçe Kitabet Dersleri Mekteplerimizde Ne Haldedir?" başlıklı yazıda, *Talebe Defteri*'nin açtığı bir yazı müsabakasına gönderilen yazıların imlâca ve anlamca hatalarla dolu olduğundan söz edilmiş ve talebelerin başarısızlığının yanı sıra kendilerine gösterilen yazma dersinin de fena bir biçimde verildiğinden söz

edilmiştir (Talebe Defteri 13 Mart 1330: 353-354). Bu yazı, derginin sadece talebeleri değil, kimi zaman da öğretmenleri hedef aldığını gösterirken, özellikle eğitim alanında yapılan yanlışlar söz konusu olduğunda, derginin üslubunun sertleşebileceğini de gözler önüne sermektedir.

Derginin üslubunun sertleştiği diğer bir konu ise vatan sevgisinin ihmalidir. Bu konuda dikkate değer bir örneğe, derginin 7. sayısında verdiği bir ilânda rastlanır. İlânda, Nestle sütü içmenin vatana hıyanet olduğu, vatandaşların gözlerini açması gerektiği, memleketin lâtif ve kokulu otlarıyla beslenen koyun ve inekleri dururken, ecnebilere para verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir (Talebe Defteri 15 Ağustos 1329, Kapak). Nestle ile ilgili bu ve benzeri ilânlar, derginin 9, 10, 13. sayılarında yinelenir.

Dergide bu ve benzeri ilânların yer alması, Balkan Savaşları ardından 1908 'de ilân edilen Meşrutiyet ile birlikte gelen kardeşlik havasının yok olması ve Osmanlılık siyasetinin terk edilmesi ile birlikte gündeme gelen "Müslüman Boykotajı"ndan kaynaklanmaktadır (Köroğlu 2004: 123). "10 Paranın Kıymetini Bilmeyen Müslüman Olamaz" başlığı altında yayınlanan aşağıdaki ilân da bu konuda önemli bir örnektir. İlânda gençlerin parası ile ilgili tasarrufunun nasıl olması gerektiği maddelendirilerek açıklanmıştır (Talebe Defteri 19 Kanun-i Sâni 1332: Kapak):

- 2- Paramı Vatandaşlarına vereceksin
- 3- On paranın nereye gittiğini hesap edeceksin
- 4- Eline geçen paranın bir kısmını saklayacaksın
- 5- Ticaret ve sanatı seveceksin
- 6- Şeridleri Türkçe olmayan sinemalara gitmeyeceksin
- 7- Hilal-i Ahmer, Müdafâ-i Milliye ve Donanmaya yardım edeceksin
- 8- Vücudunun sağlam olmasını temin edeceksin
- 9- Vazifeni bileceksin

Bu maddelerden de anlaşıldığı üzere derginin hassasiyetle ve taviz vermeden üzerinde durduğu önemli hususlar vatan sevgisi; dilin, dinin korunması; ilmî ve ahlâkî terbiyedir.

2. Talebe Defteri Dergisi'nde Savaş ve Vatan Sevgisi

Talebe Defteri Dergisi, Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarını ve Birinci Dünya Savaşı'nı yaşadığı yıllarda yayınlanmıştır. Amacı, talebelerin ilmî yönden gelişimine katkıda bulunmanın yanı sıra, onlara vatan sevgisini aşılmasıdır. Dergide vatan sevgisi üzerine makaleler, hikâyeler, şiirler yayınlanmıştır. Bu makale, hikâye ve şiirlerin yazar ve şairleri arasında Ahmet Cevat, A. Memduh, Aziz Hüdayi, Hüseyin Ragıp, Ahmet Refik, Nüzhet Sabit,

Munis Nejat isimleri dikkat çekmektedir. Buna sebep, bu yazarların yazı ve şiirlerdeki lirizmdir.

Dergide vatan sevgisini konu edinmiş yazılardan birini Hüseyin Ragıb, “Vatan Hakkında” adı ile hazırlamıştır. Yazıda, vatan aşkının derinliğinden söz edilir. Gece rüyasında gördüğü bir yıldızı yakalamak için girdiği çabadan yola çıkarak, vatanın bu yıldız gibi temiz ve yakın; vatan aşkının bu yıldıza yetişmek için uğraşılan müşkül bir durum olduğunu belirten Hüseyin Ragıb, bu aşkın insana habersizce tecelli ettiğini anlatır. Yazıda, kuşların yuvalarına, arıların kovanlarına, çiçeklerin kendi iklimlerine ihtiyaç duyduğu gibi, insanın da doğduğu topraklara mecbur olduğu; dağ başlarında doğanların dağı, kırlarda doğanların kırı, sahilde doğanların denizi sevmesi gibi, insanın kendi vatanında yaşayınca denizdeki balık gibi vatanına duyduğu ihtiyacın farkına varamadığı; ancak bir kez dışarı çıkarsa, vatan hasreti çekilmeye başlanacağı açıklanır. Orada olmamaktan dolayı bir sızı hissedilecektir. Hüseyin Ragıb, bir hayvanın tabiatından ayrıldığı zaman genellikle zayıfladığı, yiyecekte kesildiği ve solup gittiği gibi; yaşadığı, doğduğu, büyüdüğü bir yerden ayrıldığında genç-ihiyar herkesin, ızdırab çekeceği, “da-üs-sılâ” hastalığına yakalanacağını dile getirir. Sonra da kendinden bir örnek verir: “Avrupa şehirlerinde sefa ve rahat içinde yaşadığım zamanlar dahi bu ihtiyacı büyük elemelerle çektim. Güneşin rengini soluk, simaları donuk, çiçekleri kokusuz bulurdum. Sokaktaki insanlarla kendi aramda hiçbir alaka göremezdim. Kocaman şehrin kalabalık caddesinde yalnız gezerken kalbimin memlekete kavuşmak arzusu ile dolduğunu hissedirdim.” (Hüseyin Ragıb 5 Kanun-i Sâni 1332: 514-515).

Yazıda vatan sevgisinin derinliğinin yanı sıra, gençlerin son zamanlarda kendi doğdukları yerleri terk ederek merkezde toplanmak istediklerinden, tahsil için memleketinden ayrılan gençlerin geri dönmeyenlerinin çokluğundan da yakınılır. Hüseyin Ragıb, bir uyarı mahiyetinde gençlere; vatani sevmenin, evvela doğulan yeri sevmekle başlayacağını, bunun için de öncelikle doğulan yerin kalkındırılması gerektiğini anlatır. Ardından da büyük vatanın unutulmaması gerektiğine değinir: “Vatan bir büyük anadır ki bütün milletdaşlar onun kucağında büyüdük. Bu nedenle birbirimize bağlanmalı, hiçbir şeyin ayıramayacağı derecede tek kalpli bir insan haline gelmeliyiz. Mesleklerin ihtilafı, düşmanların tezviratı, zaman bu bağı koparmamalıdır. Herkes vatanın saadetini düşünmelidir.” Her ferdin kendini düşünmesi halinde o vatanın mesut olamayacağını açıklayan Hüseyin Ragıb, ne dini itikatların, ne siyasî fikirlerin, ne şahsî menfaatlerin vatanın olumsuz etkilenmesi için kullanılamayacağını, tüm vatandaşların birbirini sevmesi, ittifak ve ittihad içinde olması halinde Türk Milleti’nin dünyadaki en büyük millet, Türk ili’nin

en mesud vatan olacağını vurgular (Hüseyin Ragıp 5 Kanun-i Sâni 1332: 515-516).

Dergide yer alan Munis Nejat imzalı “Coğrafya-Tarih” adlı yazı da gençlere vatan sevgisinin önemini anlatmaktadır. Yazıda, bir kişinin vatanını savunmak istiyorsa ona aşkla bağlı olması ve onunla ilgili her şeyi bilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Munis Nejat’a göre bilinmeyen şey sevilmez. Türk insanının vatanını tanımadığından yakınan Munis Nejat, Türklere karşı bir taarruz olduğunda verilen cevabın ancak “Hakikat, böyleyiz” şeklinde olduğunu açıklamıştır. Yabancı memleketlere giden Türk öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihlerinden ve coğrafyalarından daha iyi yabancı ülkeleri tanıdıklarını belirten Munis Nejat, “İstanbul’u İngilizler olsa daha çok rahat ederiz” diyebilecek kadar budalalaşmış, vatansız ve milletsiz hale gelen insanların olduğuna değinir. Yazar, “İstanbul’u niçin seviyorsun?” şeklinde sorulacak bir soruya, “Çünkü İstanbul dünyanın en güzel yerlerinden biridir” biçiminde verilen bir cevabın cahilce olduğunu bildirir ve İstanbul’u sevmenin nedeninin orada doğmaya, alnını yükselten Fatih’in onun etrafında muhabere etmesine, Türküm denildiğinde göğsü kabartan iftiharlı duygulardan birinin İstanbul’u fethedenlerin Türk olmasına bağlanabileceğini kaydeder. Yazar, tarihini tanımayan bir kişinin günün birinde ırkından, vatanından uzaklaşacağını ve yabancılaşacağını da vurgular (Munis Nejat 8 Mayıs 1330: 419-420).

Vatan sevgisi konulu, diğer bir yazı, Nüzhet Sabit tarafından hazırlanmıştır. Bu yazı, “Vatan Toprağı” adlı bir hikâyedir. Hikâyede, vatan sevgisi bir coğrafya öğretmenin talebelerine toprak ile ilgili değerlendirme yaparken söyledikleri üzerinden anlatılmıştır. Öğretmen, toprağı anlatırken eline bir avuç toprak alıp, sıkarak ve öğrencilerine uzatarak her yerde toprağın aynı maddelerden oluştuğunu, her yerdeki toprağın fiziken aynı olduğunu söyler. Ardından da: “Fakat bu toprağın yalnız kendine mahsus bir unsuru, yalnız kendine mahsus bir ruhu yok mu? Bu toprağın kendini diğerlerinden ayıran benzememezlikleri yok mu?” diye sorar. Hikâyede öğretmenin sorudan sonra acı bir sesle, muzdarib bir çehre ile devam ettiği belirtilir. Yazar duygu yoğunluğunu; kendinin kalbinin sızladığını, tüyelerinin ürperdiğini, ellerinin başına gittiğini, ayaklarının geriye doğru çekildiğini ifade ederek bildirir. Öğretmen, kendi sorusuna elindeki toprağın diğer topraklarla aynı olmadığını belirterek cevap verir. Bu toprağın kendine has bir ruhu, bir hayatı vardır. Onda bu devleti korumak için ölenlerin kalpleri, kanları, emelleri, Osmanlıların tarihi, şerefi, namusu, istikbali yaşamaktadır. Öğretmen sözlerine şöyle devam eder: “Bu toprak efendiler canlı bir topraktır, bu toprak efendiler sizsiniz, bu toprak efendi sensin, ecdadın, sen Ağrıca’nın yarınki toprağı olacaksın

Ağrıca'nın müstakbel zirvelerinde senin damgan, senin tarihin, senin emellerin yaşayacak bu toprak..." (Nüzhet Sabit 30 Kanun-i Sani 1329: 307-308).

Nüzhet Sabit'in "Al ve beyaz" adı ile yayınlanan diğer bir hikâyesinde de *Talebe Defteri* Dergisi'nin okuyucularına bayrak ve vatan sevgisinin önemi anlatılmıştır. Hikâye, bir resim öğretmenin renklerin öneminden bahsederken al ve beyaz renkleri birlikte çizmesi ve yaşanan duygu yoğunluğu üzerine kuruludur. Yazar, al ve beyaz renkleri bir arada görünce vücudunun titrediğini ve dudaklarının "Al ve beyaz" diyerek mırıldandığını ifade etmiştir. Sonra da gürlüyle "Bayrağım" diye bağırmıştır. Öğretmenin çehresinde ise, iki damla gözyaşı belirmiştir ve

"Evet yavrularım, bayrağımız, evet efendiler bayrağımız. Al ve beyaz.. Bu iki renk karşısında kalbiniz daima çarpsın, ruhunuz daima titresin alsız beyaz, beyazsız al rengi sevmeyiniz... Bu iki rengi her vakit her yerde daima arayın, bu iki renk her vakit her yerde daima birlikte yaşasın, ve yalnız kalbiniz daima ona medfen olsun. Al ve beyaz. Osmanlı kanı, Osmanlı namusu, al ve beyaz, ecdadınızın kanı, ecdadınızın namusu!.. ve şimdi malum yaralı bir kaplan gibi gerildi." demiştir (Nüzhet Sabit 13 Şubat 1329: 322-323).

Talebelerin vatanlarını, bayraklarını her zaman sevmeleri ve savunmaları gerekliliğinden söz edilen bu yazılarda vatan ve bayrak; gençlerin nezdinde Türk Milleti'nin ecdadı, tarihi, kanı, namusu, şerefi, istikbali ve emelleri ile bir tutulmuştur. Özellikle Osmanlı Devleti'nin savaş itibarıyla zor günler yaşadığı bu dönemde, vatana ve millete sahip çıkacak olanlar, bu gençlerin ta kendileridir. Avrupa, gerçek yüzünü savaş esnasında göstermiştir. Ahmet Cevat "Vatan ve İnsaniyet" adı ile yayınlanan bir makalesinde, Avrupa'nın, acizlere daima kardeşlik, iştirak, eşitlik fikirlerini aşlamaya çalışırken, savaşın Hristiyanlık adına Karadağ ve Bulgaristan tarafından açıldığına dikkat çeker. Osmanlı Devleti, Avrupa'nın bir din muharebesi ilân olunmasına medeniyet adına nasıl bakacağını merak ederken, Avrupa bitarafılık ilân etmiştir. Osmanlı Devleti mağlup olunca da bu duruma alkış tutmuştur. Özellikle Fransa, kahkahalarla gülmüştür. Hâlbuki insanların kardeşliği fikri onlardan alınmıştır (Ahmet Cevat 27 Şubat 1329: 337). Müstear adı ile Aziz Hüdayi de "Deniz Muharebeleri II" adlı makalesinde Fransızlara yönlendirdiği eleştirilerle gençleri bilgilendirir. Yazar, Fransızlara önceden sadık olduğunu; ama şimdi Fransızlardan nefret ettiğini, onları boğmak istediğini, onların vücutlarını kaldırmak için Allah'tan kuvvet dilediğini ifade etmiştir. Bunun sebebini ise Fransızların Türkleri sevmemesine, Türklerin felaketinden zevk almasına, Türkleri dünyada fazla görmesine bağlamıştır. Fransız eserlerin, Türklerin yaşamaması, İslamiyet'in uyanmaması üzerine hazırlandığını açıklamıştır (Aziz

Hüdai 20 Kanun-i Evvel 1333: 802-804). A. Memduh ise, “Vatan borcu” adlı yazısında, yükselmek isteyen bir milletin, mutlu günler yaşarken kara günlerini de unutmaması gerektiğini söylemiştir. Asırlardan beri çok büyük bir coğrafyada, muazzam bir hayat süren Osmanlı toplumunun, savaşlarda efradının boğazlandığını anlatan A. Memduh, altı yüz yıllık kadim bir hâkimiyetin ortadan kalktığını; devletin yakılıp, yıkıldığını açıklamıştır. Yazıda, hezimetlerin düşmanın cesaretini de artırdığını, köylerin kuşatılıp ateşe verildiğini belirten A. Memduh, kana susayan canavar Bulgarların arkalarında harabeler bıraktığını ifade etmiş ve Meriç Vadisi’nde bir köye yaptıkları baskını, kadın ve çocukların yaşadıkları acı günü anlatarak yazısını sonlandırmıştır (A. Memduh 19 Kanun-i Evvel 1329: 260-261). Yazarlar, savaş esnasında yaşanan acı günlerin unutulmaması, bu günlerden ders alınması gerektiği kanaatinde dirler. Bu konuda Ahmet Cevat, savaş ardından gençliğe karşı borçlarının, uğranılan felaketi tüm açıklığıyla anlatmak, unutturmamak olduğunu ifade eder (Ahmet Cevat 27 Şubat 1329: 337). Bu nedenle yazılarda gençler, Avrupa’nın gerçek yüzü ile tanıştırılır, Türk milleti adına yüreklendirilir. Türk milletinin böylesi bir yüreklendirmeye ihtiyacı vardır. Çünkü yazarlar savaştan sonra, Avrupa’nın azimle çalışmaya devam ettiğini belirtir.

Ahmet Cevat’ın “Harpten sonra onlar nasıl çalışıyor, biz ne yapıyoruz?” adlı makalesi, Avrupa ve Osmanlı Devleti’nin savaş sonrası faaliyetlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Makalede Ahmet Cevat, savaşın ardından birkaç yüz bin kardeşinin koyunlar gibi bıçaklandığını, diri diri yakıldığını, hakaretler altında can verdiğini gören bu milletin, cahillikten, gafletten silkineceğini; biraz hayat göstereceğini ve istikbalini düşüneceğini sanırken, bu beklentisinin karşılanmamasından duyduğu hayal kırıklığından bahsetmiştir. Cevat, Türk insanının atalet içinde yaşarken muzaffer ve gaddar düşmanların yalnız Türklere karşı yeni bir zafer kazanmak için değil, tüm dünyada mümtaz bir mevki elde etmek için durmadan, dinlenmeden çalıştıklarını dile getirilmiştir. Cevat, silah seslerinin şimdiden afakı doldurduğunu, moskofların Anadolu’yu işgal etmek üzere olduğunu yazmış, savaşla kendimizi müdafaa etmedikçe tehlikeden uzaklaşamayacağımızı bildirilmiştir. Bulgarlar Çatalca’yı zorlarken İstanbul’da insanlar kısmen firar etmiş, kimileri de evlerine kapanmıştır. Karşı duran Müslüman halk ise silah atmayı bilmemektedir. Cevat, neden harekete geçilmediğini, tehlikeye karşı hazırlanılmadığını ve en azından neden mekteplere nişan atma derslerinin bir an evvel konulmadığını sorgulamıştır. Nişan talimleri başlatılmalı, mesireler talimghâha dönüştürülmeli, meyhaneler kapatılmalı, kahvehaneler, gazinolar

yerine vatanın mukadderatıyla alakadar içtimaigâhlar olmalı, şirketler tesis edilmeli, limanlarımızın inşaatı üstlenilmeli, bankalar açılmalı, dâhili ve harici ticaret elde edilmeli, sanat ve meslek mektepleri açılmalı, millî sanayinin iyileştirilmesi düşünülmalıdır. Ahmet Cevat, siyasî ve iktisadî, esaretten kurtulmak için her ne tedbir gerekli ise alınmasından yanadır. Amacı, Türk Milleti'ni boğazlamaya çalışanlara, "Bakınız, burada kendilerini sonuna kadar müdafaaya hazırlanmış erkek, kadın, genç, ihtiyar yirmi milyonluk bir millet var." diyebilmektir (Ahmet Cevat 13 Mart 1330: 356-357).

Yazarlar, Türk Milleti'nin bunları yapabilecek kudrette olduğunu düşünmektedirler. Buna delil, Osmanlı'nın şanlı geçmişiştir. Yazılarında hem bu tarihi hatırlatmak hem de gençleri cesaretlendirmek amacıyla sık sık geçmişte kazanılan zaferlerden, kimi zaman savaş kaybetse bile yenilgini telafisi için yılmadan, azimle çalışan Türk askerinden söz edilmiştir.

Ahmet Refik'in "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası" adı ile hazırladığı seri yazıları bu konuda örnektir. Derginin ulaşılabilen 52. sayısına kadar, 12 tanesine rastlanan bu yazılarda; Girit, Kal'a, Kandiye seferlerinden, bu seferlerde düşmanla çarpışmış Türk askerlerinden, bu askerlerin ve analarının gayretlerinden bahsedilmiş; gençler, savaş ve can korkusu taşımadan cihat uğruna verilen mücadeleler hakkında bilgilendirilmiştir.

"Analarımızın Gayreti" adı ile yayınlanan serinin ilk yazısında, savaş döneminde anaların ve savaşa küçük yaşlarda katılan gazilerin yaşadığı zorluklar anlatılmış; kahraman anaların bir işe başladıkları zaman sonuna kadar gayret ettikleri, zorluklara göğüs gererek, açlığa ve susuzluğa dayanarak, usanmayarak düşmana karşı zafer kazandıkları dile getirilmiştir. Amaç, devletin şanını yükseltmektir. Savaş günlerce kan ve ateş içinde sürse de, kar yağsa, fırtına ortalığı birbirine katsa da savaşlar şanla ve şerefle kazanılmıştır. Sadece analar değil, savaşa katılan gaziler de sıkıntılardan yılmamışlardır. On beş hatta yirmi sene süren seferlerde saçlarını sakallarını ağartmış, bayırlar, dağlar, yamaçlar aşarak muharebe yerine ulaşmışlardır. Yazıda zulümden korkmanın kahraman atalarımız için bir delalet olduğu ifade edilmiş; bayırlar, dağlar, yamaçlar aşarak muharebe yerine ulaşan askerlerin ya şehit olmak ya da ana yurduna düşmanı ezerek gazi olmuş bir biçimde dönmek istedikleri açıklanmıştır. Ahmet Refik, tarihimizin her sayfasının cesur analarımızın, böyle yiğitlerin şanlı vakıaları ile dolu olduğunu belirterek yazısını sonlandırmıştır (Ahmet Refik 13 Eylül 1333: 727).

Ahmet Refik, gençlere vatan için canını sakınmayan kahramanlardan örnekler de vermiştir. Kara Batak Bey, Yeniçeri Kethüdası Murat Ağa, Rumeli Beylerbeyi Hüseyin Paşa, Serdengeçti Ağası Deli Kurt, Girit Seferi esnasında,

devlet ve millet uğrunda can vermekten çekinmeyen babayiğitler olarak gösterilmişlerdir. Cesaretleri, tecrübeleri, mertlikleri, yorgunluk bilmeden düşman üzerine yürümeleri kahramanların ortak özelliğidir. Ahmet Refik, Serdar Yusuf Paşa'dan bahsederken cesareti yanında merhametine ve dinine bağlılığına da değinmeden geçmemiştir. Serdar Yusuf'un düşmanın ihtiyarlarına, kadınlarına, çocuklarına ilişmediğini, düşman bağlarına, bahçelerine, ağaçlarına el sürmediğini, esirleri haksız yere öldürtmediğini, gazanın din ve devlet düşmanlarını tepelemek için yapıldığını bildiğini ifade ederken Ahmet Refik, ordumuzun dinine sağlam, haktan anlar, Allah'tan korkar, fedakâr kahramanların elinde olduğunu açıklamış ve gençlere savaş konusunda nasihat etmiştir (Ahmet Refik 11 Teşrin-i Evvel 1333: 746-747).

Ahmet Refik, "Kanlı Hücum- Kal'anın Fethi" adı ile hazırladığı serinin beşinci yazısında Kal'anın fethinden söz etmiştir. Savaş anını gençlere bir nevi yaşatan bu yazıda, günün (muhasaranın 41. günü) bir kıyamet günü olduğu ifade edilmiştir:

"Ateşler yanıyor, gün yüzünü kara bulutlar kaplıyor, çanlar çalıyor, ahali acı acı bağırişiyordu. Düşman bu haliyle dışarıdan imdat istiyordu. Vakitle Venediklilerin hücumuna uğradıkları zaman deniz ortasında, vatanlarından uzakta, kadınlarımız, çocuklarımız da böyle acı acı bağırişmişlardı. İmdatlarına kimse yetişmemişti. Denizlerde boğulmuşlardı. Namus, haysiyet, şeref hiçbirini gözetilmemiş. Şimdi bu Cenab-ı Hakkın düşmanlardan intikamı idi."

Yazıdan alınan bu kesit, gaza inancının ne demek olduğunu da gençlere aktarıldığını göstermektedir. Savaş esnasında Gazilerin Allah Allah avazısıyla surları tırmandığı, düşmenin, ölmenin, yaralanmanın hadsizlik olarak addedildiği, yaralananın yarasına ehemmiyet vermeden cenge devam ettiği, şehit olanın canını seve seve feda ettiği açıklanmıştır (Ahmet Refik 25 Teşrin-i Evvel 1333: 763-765). Serinin "Resmi Önünde Gazilerimiz" adlı sekizinci yazısında da tüm gazilerin adayı almadıkça, düşmandan temizlemedikçe yurtlarına dönmeye ant içtikleri, hiç kimsenin yerini yurdunu düşünmediği, rüyalarında bile düşman kalelerine hücum ettiklerini gördükleri belirtilmiştir (Ahmet Refik 22 Teşrin-i Sâni 1333: 789). "Kandiye'ye İlk Hücum" adlı dokuzuncu yazıda Kandiye Seferi anlatılırken de yaşanan onca sıkıntıya, açlığa, sefalete karşı fedakârlık eden askerler anlatılmış, erzaksız ve cephanesiz kalan askerlerin yine de yılmadığına değinilmiştir (Ahmet Refik 20 Kanun-i Evvel 1333: 807-809).

Müstear adı ile Aziz Hüdayi tarafından hazırlanmış, iki bölümden oluşan "Kısmet" adlı yazıda da kahraman bir askerinin hikâyesi anlatılmaktadır. Hikâyede gençlere, Durmuş Onbaşı'nın ve mangasının cesareti, komutanlarına

olan bağılıkları, karanlık nedeniyle bağlı oldukları birlikten ayrı düşen manganın tek başlarına bir köyü düşman elinden nasıl kurtardıkları aktarılmıştır (Aziz Hüdayi 25 Teşrin-i Evvel 1333: 759-762).

Ahmet Cevat'ın Donanma Özel Sayısı'nda yayınlanan "Bir mağlubiyetten ibret" başlıklı yazısında anlatılanlar ise, bir savaş kaybedilse dahi, bu kaybın telafisi için tarihte nasıl çalışıldığına örnektir. Yazıda, Papanın çağrısı ile birleşen İspanya, Venedik, Ceneviz ve Malta karşısında Osmanlı donanmasının aldığı bir mağlubiyetten söz edilmiş; mağlubiyetten sonra Sokullu Mehmet Paşa'nın umutsuzluğa düşmediği, yeniden donanmayı toparladığı açıklanmıştır. Ahmet Cevat yazısında, "Fütür, telaş o zamanın Osmanlıları için değilmiş!" derken, kendi dönemindekilere de sitemde bulunmuştur. Derhal yeni bir donanma inşa etmek için girişimde bulunan Sokullu'dan övgü ile bahsetmiş;

"Ey mazinin koca Osmanlıları, ey ulu ecdat! Himmetinizden, erkeklüğünüzden hiç miras kalmadı? Biz büyüksek gayret ve hamaset misallerinden ibret almak istidadından da mı mahrumuz? Nasıl çalışmak lazım geldiğini bize o büyük Osmanlıların şanlı galibiyetleri ve en şanlı mağlubiyetleriyle de göstermiş bulunuyorlar. İstifade artık bize aittir." demiştir (Ahmet Cevat 4 Mart 1330: 7-11).

Bu yazıdan da anlaşıldığı üzere yazarların isteği, şanlı tarihten ve Osmanlı askerlerinden ders alarak, cesaretle ve azimle çalışmaktır. Çünkü devir çalışmak devridir. Muallim Abdülfeyyaz Tevfik "Kırmızı Siyah Kitab" adlı yazısında, ezilmiş Osmanlı evlatlarına gafil olmamaları gerektiğini ifade ederek, içinde bulunulan dönemde yıldırım saçmayan gözlerin görülmeyeceğini, intikam yaratmayan kalplerin olmayacağını, çalışmanın demir kanatları altından ayrılan gafil başların ezileceğini açıklar. Artık ümit, hayat, kurtuluş gibi önemli şeyler çalışmak etrafında toplanmıştır (Abdülfeyyaz Tevfik 4 Temmuz 1329: 57). Azimle çalışmak şarttır.

Yazarlar, Türk gençliğinin bunu başarabileceğine inanmaktadır. Çünkü gençliğin Türk olmanın yüce vasıflarını taşıdığını düşünmektedirler. Bunu da yazılarında, daima yinelemektedirler. Nüzhet Sabit'in "Kırkbeşbir Tonguz" adı ile yayınlanmış, dokuz adet hikâyeden oluşan bir seri yazısı bunun önemli bir örneğidir. Hikâyelerde geçen "Türkler yalan bilmez", "Türklük dili kalp dilidir, yalan söylemez.", "Türkler kardeştir.", "Türk sözünün eridir.", "Türkler Türklüğü tahkir etmez.", "Türkler iyiyi fenaya katmazlar", "Türk misafirperverdir", "Türk vazife saatine hürmet eder.", "Türk tehlikeden sakınır fakat korkmaz.", "Türk Türklükle iftihar eder.", "Türk kendi işini kendi görür." (Nüzhet Sabit 15 Mart 1333: 584-587; 12 Nisan 1333: 617-620; 26 Nisan 1333: 634; 24 Mayıs 1333: 665, 668; 21 Haziran 1333: 682-687; 10 Temmuz 1333: 699)

şeklindeki ifadeler, hem gençlerin kendi kimliklerini tanımaları, hem bu kimlikle bütünleşmeleri hem de vasıflarının farkına vararak buna uygun hareket etmelerini sağlamak için birçok kez kullanılmıştır.

Dergide gençlere çalışma ile birlikte ümit etmek de tavsiye edilmiştir. Munis Nejat'ın "Birinci Mektub-Giden Gelir" adlı yazısında, bir oğulun Rumeli'nin elden gitmesi ile ilgili duyduğu ümitsizlik karşısında babanın mektubunda verdiği cevap yer alır. Baba oğluna; Osmanlı Devleti'nin eski, ihtişamlı günlerine dönmesi için ümitli olması, "Düşmez kalkmaz bir Allah" ya da "Giden gelir" anlayışından vazgeçmemesi gerektiğini ifade eder ve oğlundan okumasını ve vatanını sevmesini ister (Munis Nejat 24 Nisan 1330: 403-404).

Talebe Defteri Dergisi, yayınladığı şiirlerle de gençliği duygulandırmak, memleket aşkı ile sarmak, bazen cesaretlendirmek, Avrupa'nın gerçek yüzünü onlara sergilemek istemiştir. Vatan sevgisini anlatan bir şiir, Osman Fahri tarafından hazırlanmıştır. "Memleketime" adı ile yayınlanan şiirde geçen,

"Seni terk etmek, ah, ölümdür!/Ey güzel memleket, senin suların, /Kırların, dağların şifa getirir../Seni ben terk eder miyim sandın?/Koklasam nazenin çiçeklerini:/Duyarım sanki ttr-ı cenneti ben!/Var mıdır dilfiruz nâmendenden/Daha munis, latîf bir ninni/Seni terk etmek, ah, ölümdür!/Ey güzel memleket, senin suların/Kırların, dağların şifa getirir../Seni ben terk eder miyim sandın?/Toprağın: taht-gahu sıhhattir,/Kuvvetin istinâd: tarlaların!/Asumanın: semay-ı rahmettir; /Yine, ben ordayım, değil mi yarın?/Seni terk etmek, ah ölümdür!"

dizeleri vatan sevgisinin şairdeki boyutunu gözler önüne sermiştir (Osman Fahri 1 Mart 1333: 562).

Ali Ulvi'nin "Vatanıma" adlı şiiri ise, memleket sevgisinin yanı sıra, Türklüğü yüceltmek, Avrupa'yı tahkir etmek için yayınlanmıştır (Ali Ulvi 4 Mart 1330: 3):

"İşte senin bir dostun yok... Onlar birlik olmuşlar./Kaç asırdır seni böyle önlerinden kovmuşlar!../Sen yaralı arslan gibi çırpınırken bir alçak:/-Milletlerin en mertçesi, insancası olacak-/Kanlarıyla eğlenerek: "Barbar, vahşi Türk!../Diyor, sana salan köpeklerle teşekkürler ediyor.../Rum ilinden kovulanlar hiç de mazlum değilmiş!/Ah... Onlardan vicdan gibi şeyler çoktan çekilmiş!..."

Şiirler arasında dikkat çeken biri, Celal Sahir tarafından kaleme alınmıştır. Bu şiir "Türk Kızı Diyor ki:" adı ile hazırlanmıştır ve kızların-kadınların da vatanı, içinde bulunan zor şartlar altında korumakta erkekler kadar başarılı olabileceklerini göstermiştir. Şiir,

"Ben bir Türk kızuyum. Yüreğim sızlar./ Bağrımda yurdumun yarası kanar.../Gözümün önünde bir kalın duman/İçinde bir leoha: Ateş, ölüm, kan.../Gözleri

kararmış bir sürü haydut,/Kudurur, saldırır, öldürür, ezer,/Masum kanlarının içinde yüzer;/Hepsinin üstünde bir kanlı bulut..." dizeleri ile başlar ve "Ben Türk'üm, imanım, ümidim metin;/“Ümitsizlik” değil Türkçe kelime./Yarın yetişecek yeni bir nesil./Ben onun kızıyorum! /Düşman, iyi bil,/Benim de yaraşır tüfek elime!/Türk kızı boynunu zincirde görmez./Düşmanın elleri yurdun başına/Belalar örerken, tentene örmez,/Benzetmez kendini mezar taşına./Maziye baksan â Türk'ün kadını/Kalmamış erkekten bir adım geri./Kandan kızıl olmuş ak bilekleri/Tarihe kılıçla yazmış adını!" şeklinde devam etmiştir (Celal Sahir 19 Kanun-i Evvel 1329: 247).

Dergide, Enis Behiç Koryürek'in, Osman Fahri'nin, Süleyman Nesib'in, Sabri Cemil'in, Muallim Feyzullah Sacid'in, Muallim İrfan Emin'in ve Suat Fahir'in de vatan sevgisini konu edinmiş şiirleri bulunmaktadır. Şairler şiirlerinde, kız-erkek fark etmeksizin gençleri, içinde bulunulan savaş döneminde ve sonrasında memleketlerine sahip çıkmaya, özgürlük için mücadeleye çağırmıştır.

Sonuç

Talebe Defteri Dergisi, 23 Mayıs 1329 ile 20 Mart 1335 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkan ve Birinci Dünya savaşlarını yaşadığı bu süreçte, gençlerin okulda aldıkları öğrenimi desteklemenin yanı sıra, devletin içinde bulunduğu zor şartları anlamaları bakımından *Talebe Defteri* Dergisi önemli olmuştur.

Gençlerin ufkunun genişlemesinde sağladığı fayda, eğitimcilerin süreli yayınlara olan ilgini artırmıştır. *Talebe Defteri* Dergisi'nin müdürü bir muallimdir. Yazar ve şairleri arasında da muallimler mevcuttur. Dergi, talebelerin hissî, fikrî ve bedenî ihtiyaçlarını tatmin edecek yazılar yayınlanmıştır. Yazılarda gençlere ilmî, dinî, millî, ahlâkî terbiye vermek esas alınmıştır.

Bu çalışmada, *Talebe Defteri* Dergisi'nde yayınlanan savaş ve vatan sevgisi konulu tüm yazılar incelenmiştir. Yazılarda vatan sevgisinin derinliğinden bahsedilmiş, insanın vatani dışına çıkınca bu sevginin daha fazla farkına varacağı, hatta da-üs-sıla hastalığına yakalanacağı anlatılmıştır. Yazılarda, talebelerin vatanlarını, bayraklarını her zaman sevmeleri ve savunmaları gerektiği de açıklanmıştır. Vatan bayrak; Türk Milleti'nin ecdadı, tarihi, kanı, namusu, şerefi, istikbali ve emelleri ile bir tutulmuştur. İçinde bulunulan zor şartlar altında vatani korumak gençlerin özgürleşebilmek adına en önemli görevlerindendir. Yazarlar, savaşlar esnasında gerçek yüzünü gösteren Avrupa'yı gençlere anlatmayı, Osmanlı Devleti'nin uğradığı felaketi

unutturmamayı kendilerine görev edinmiştir. Böylece Türk gençliği, milletini müdafaa edebilecektir.

Yazılarda dikkat çeken diğer bir husus, Türklüğe yapılan vurgudur. Gençlik, Türk olmanın yüce vasıflarını taşımakla ve bu vasıflara sahip çıkmakla görevlendirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin şanlı tarihi de bu uğurda yol gösterici olarak sunulmuştur. Özellikle Ahmet Refik tarafından hazırlanan Girit Seferi'ni konu alan yazılarda, Türk askerinin ve anaların kahramanlıkları birçok kez dile getirilmiştir. Savaş ve can korkusu taşımadan cihat uğruna verilen mücadeleler hakkında gençler bilgilendirilmiştir.

Savaş döneminde ardı ardına kapanan çocuk ve gençlik dergilerinin aksine maddi anlamda zor şartlar içinde büyük fedakârlıklarla yayınına devam eden *Talebe Defteri*, yayınladığı yazılarla yeni bir nesil yetiştirme çabaları açısından, genç dimağların şekillenmesinde önemli olmuştur.

Kaynakça

- IŞIK, İhsan (2007). "Ahmet Halit Yaşaroğlu", *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, C.9, Ankara: Elvan Yayınları: 3828.
- KÖROĞLU, Erol (2004). *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KURULTAY, Turgay (2006). "Çocuk Edebiyatımızda Savaş ve Ulusal Kimlik", *Çocuk ve İlgeneçlik Edebiyatı Kurultayı*, İstanbul: TC Maltepe Üniversitesi Yayınları: 131-141.
- KÜR, İsmet (1991). *Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- OKAY, Cüneyd (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- OKAY, Cüneyd (1998). *Osmanlı Çocuk Hayatında Yenileşmeler*, İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- OKAY, Cüneyd (1998). "Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Milliyetçilik/Millilik (1908-1918)", *Türk Yurdu*, C. 18, Ankara: 20-22.
- ÖZYER, Nuran (2006). "Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Savaş Konusu Üzerine", *Çocuk ve İlgeneçlik Edebiyatı Kurultayı*, İstanbul: TC Maltepe Üniversitesi Yayınları: 123-129.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1977). "Çocuk Edebiyatı", İstanbul: Dergah Yayınları: 154-159.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1977). "Çocuk Gazete ve Dergileri", İstanbul: Dergah Yayınları: 159-160.
- UÇAN, Lale (2012). "Osmanlı Çocuk Dergilerinin Çocuk Kimliği Üzerine Etkileri", *Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*, İstanbul: Dem Yayınları: 167-205.
- VARLIK, Bülent (1985). "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları: 112-125.

Talebe Defteri Dergisi

- A. Memduh (19 Kanun-i Evvel 1329). "Vatan borcu", *Talebe Defteri*, s.260-261.
- Abdülfeyyaz Tefvik (4 Temmuz 1329). "Kırmızı Siyah Kitab", *Talebe Defteri*, s. 57.
- Ahmet Cevat (13 Mart 1330). "Harpten sonra onlar nasıl çalışıyor, biz ne yapıyoruz?", *Talebe Defteri*, s.356-357.
- Ahmet Cevat (27 Şubat 1329). "Vatan ve İnsaniyet", *Talebe Defteri*, s.337.
- Ahmet Cevat (4 Mart 1330). "Bir mağlubiyetten ibret", *Talebe Defteri*, s. 7-11.
- Ahmet Halit (5 Kanun-i Sani 1332). "Okuyucularımıza", *Talebe Defteri*, s.513.
- Ahmet Refik (11 Teşrin-i Evvel 1333). "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası-Murat Ağanın Kahramanlıkları", *Talebe Defteri*, s.746-747.
- Ahmet Refik (13 Eylül 1333). "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası-Analarımızın Gayreti", *Talebe Defteri*, s. 727.
- Ahmet Refik (20 Kanun-i Evvel 1333). "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası-Kandiye'ye İlk Hücum", *Talebe Defteri*, s. 807-809.
- Ahmet Refik (22 Teşrin-i Sâni 1333). "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası-Resmi Önünde Gazilerimiz", *Talebe Defteri*, s. 789.

- Ahmet Refik (25 Teşrin-i Evvel 1333). "Yirmi Beş Sene Siper Kavgası-Kanlı Hücum-Kal'anın Fethi", *Talebe Defteri*, s.763-765.
- Ali Ulvi (4 Mart 1330). "Vatanıma", *Talebe Defteri*, s. 3.
- Aziz Hüdai (20 Kanun-i Evvel 1333). "Deniz Muharebeleri II", *Talebe Defteri*, s.802-804.
- Aziz Hüdai (22 Teşrin-i Sâni 1333). "Deniz Muharebeleri I", *Talebe Defteri*, s. 785-786.
- Aziz Hüdai (25 Teşrin-i Evvel 1333). "Kısmet", *Talebe Defteri*, s. 759-762.
- Celal Sahir (19 Kanun-i Evvel 1329). "Türk Kızı Diyor ki:", *Talebe Defteri*, s. 247.
- Hüseyin Ragıb (5 Kanun-i Sâni 1332). "Vatan Hakkında", *Talebe Defteri*, s.514-515.
- Munis Nejat (24 Nisan 1330). "Birinci Mektup-Giden Gelir", *Talebe Defteri*, s. 403-404.
- Munis Nejat (8 Mayıs 1330). "Coğrafya-Tarih", *Talebe Defteri*, s. 419-420.
- Nüzhet Sabit (13 Şubat 1329). "Al ve beyaz", *Talebe Defteri*, s.322-323.
- Nüzhet Sabit (15 Mart 1333, 12 Nisan 1333, 26 Nisan 1333, 24 Mayıs 1333, 21 Haziran 1333, 10 Temmuz 1333). "Kırkbeşbir Tonguz", *Talebe Defteri*, s.584-587, 617-620, 634, 665, 668, 682-687, 699.
- Nüzhet Sabit (30 Kanun-i Sani 1329). "Vatan Toprağı", *Talebe Defteri*, s.307-308.
- Osman Fahri (1 Mart 1333). "Memleketime", *Talebe Defteri*, s. 562.
- Talebe Defteri* (11 Teşrin-i Evvel 1333). "Büyük Bir Teşebbüs", s. 737.
- Talebe Defteri* (11 Teşrin-i Evvel 1333). "Defterin büyük bir teşebbüsü", s. 737.
- Talebe Defteri* (11 Teşrin-i Evvel 1333). "Kariünlere", s.736.
- Talebe Defteri* (13 Mart 1330). "Türkçe Kitabet Dersleri Mekteplerimizde Ne Haldedir?", s. 353-354.
- Talebe Defteri* (14 Mart 1334). s. 873.
- Talebe Defteri* (15 Ağustos 1329). s. Kapak.
- Talebe Defteri* (19 Kanun-i Evvel 1329). s. Kapak.
- Talebe Defteri* (19 Kanun-i Evvel 1329). s. Kapak.
- Talebe Defteri* (19 Kanun-i Sâni 1332). "10 Paranın Kıymetini Bilmeyen Müslüman Olamaz", s. Kapak.
- Talebe Defteri* (23 Mayıs 1329). "Talebe Defteri Heyet-i İdare-i Muhteremasına", s. 1.
- Talebe Defteri* (6 Haziran 1329). "Talebe Defteri'nin İlavesi", s. 33.